

บทที่ 3

โครงสร้างระบบการเงิน

ประเทศไทยเป็นประเทศในระบบเศรษฐกิจแบบเสรี และใช้เงินเป็นตัวกลางในการจัดสรรทรัพยากรให้เป็นที่ไปตามกลไกตลาด โครงสร้างระบบการเงิน จะเป็นการนำเงินจากผู้ที่มีเงินออมส่วนเกินไปยังผู้ที่ต้องการเงินเพื่อนำไปลงทุน อีกทั้ง ตัวกลางในการระดมทุนจากผู้มีเงินออมไปสู่ผู้ต้องการเงินมีหลากหลายรูปแบบด้วยกัน เช่น ธนาคาร ตลาดหลักทรัพย์ ธุรกิจประกันชีวิต เป็นต้น และในแต่ละรูปแบบจะมีลักษณะของธุรกิจ ผลตอบแทน ความเสี่ยงที่แตกต่างกัน

3.1 องค์ประกอบของโครงสร้างทางการเงินของประเทศไทย

องค์ประกอบของโครงสร้างทางการเงินของประเทศไทย ประกอบไปด้วยกัน 3 ส่วน (ดังแสดงในภาพที่ 3.1) คือ

ส่วนที่ 1 เป็นส่วนของผู้ที่มีเงินทุนเหลือเก็บไว้ในรูปของเงินออม โดยการฝากไว้กับธนาคารหรือสถาบันการเงินอื่นๆที่รับฝากเงิน หรือเรียกได้ว่าเป็นผู้ให้กู้

ส่วนที่ 2 เป็นส่วนของผู้ที่ต้องการเงินทุนนำมาลงทุนในธุรกิจต่างๆ เรียกว่าเป็นผู้กู้เงิน และทั้ง 2 ส่วนนี้จะติดต่อทำธุรกรรมกันเองโดยตรงก็ได้ แต่อาจจะมีต้นทุนที่สูงในแง่ของการหาข้อมูลประวัติความน่าเชื่อถือของตัวผู้กู้ การเจรจาต่อรอง รวมไปถึงต้นทุนในการติดตามทวงถามหากมีการผิดรับชำระหนี้

ส่วนที่ 3 เป็นส่วนที่เป็นตัวกลางของระบบการเงิน มีหน้าที่เข้ามาช่วยในการทำธุรกรรมทางการเงินในด้านต่างๆ ให้กับทั้งผู้ต้องการให้กู้และผู้ต้องการกู้เงิน ซึ่งตัวกลางเหล่านี้ ได้แก่

ภาพที่ 3.1

แผนผังโครงสร้างระบบการเงินไทย¹

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

¹ ธาริษา วัฒนเกส. “การเปิดเสรีและเสถียรภาพของระบบธนาคารพาณิชย์ไทย.” (เอกสารวิจัยส่วนบุคคลตามหลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐ เอกชน และการเมือง รุ่นที่ 3 ประจำปีการศึกษา 2548-2549).

1) สถาบันการเงินต่างๆ² มีหน้าที่เป็นผู้ที่รับความเสี่ยงในการปล่อยกู้หรือลงทุนให้กับผู้ที่ฝากเงินและมีภาระต้องคืนเงินฝากตามเงื่อนไขที่ได้ตกลงกันไว้ตามกำหนด ประกอบด้วย

- ธนาคารพาณิชย์ เป็นตัวกลางหลักในการระดมเงินฝากจากผู้ฝากเงิน แล้วนำมาปล่อยกู้หรือเรียกว่าเป็นการปล่อยสินเชื่อให้กับภาคธุรกิจและภาคครัวเรือน
- บริษัทเงินทุน เป็นการระดมทุนจากผู้มีเงินออมในรูปแบบของตัวสัญญาใช้เงิน และนำเงินเหล่านี้มาใช้ในการประกอบกิจการเงินทุนเพื่อการพาณิชย์ การพัฒนา การเคหะการจำหน่ายและการบริโภค
- บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นการระดมเงินทุนในรูปแบบของตัวสัญญาใช้เงินเพื่อนำมาประกอบธุรกิจให้กู้ยืมโดยวิธีรับจำนองอสังหาริมทรัพย์ตามสัญญาขายฝาก เป็นต้น
- สถาบันการเงินเฉพาะกิจ เป็นสถาบันการเงินที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนองนโยบายการส่งเสริมและการพัฒนาของรัฐบาล ได้แก่ ธนาคารออมสิน ธนาคารอาคารสงเคราะห์ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ เป็นต้น
- สถาบันการเงินประเภทให้สินเชื่อรายย่อย เช่น สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นต้น

2) ตลาดตราสารหนี้และตลาดตราสารทุน³ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ต้องการระดมเงินลงทุนระยะยาวในตลาดทุนกับผู้ต้องการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์และตราสารต่างๆ ซึ่งในการลงทุนจะมีความเสี่ยงเกิดขึ้น เช่น ความเสี่ยงของการผันผวนของราคา ความเสี่ยงด้านสภาพคล่อง ความเสี่ยงในอัตราแลกเปลี่ยน เป็นต้น สามารถทำการซื้อขายได้ในตลาดแรก คือ ซื้อขายผ่านผู้ที่ระดมเงินทุนโดยตรง และซื้อขายผ่านตลาดรอง คือ ตลาดหลักทรัพย์และตลาดตราสารหนี้

- ธุรกิจหลักทรัพย์ ธุรกิจจัดการการลงทุน และกองทุนรวมประเภทต่างๆ เป็นตัวกลางในการระดมทุนและลงทุนทั้งในตราสารทุน ตราสารหนี้ และหน่วยลงทุนอื่นๆ แล้วนำเงินไปลงทุนหาผลตอบแทนจากทั้งตลาดในประเทศและตลาดต่างประเทศ

² ดูโครงสร้างตลาดเงินในภาคผนวก ก.

³ ดูโครงสร้างตลาดทุนในภาคผนวก ก.

- 3) ธุรกิจประกันภัยและประกันชีวิต ทำหน้าที่เป็นผู้รับประกันความเสี่ยงที่สามารถตีค่าหรือชดใช้เป็นจำนวนเงินได้ โดยจะเป็นการโอนความเสี่ยงระหว่างกลุ่มผู้ที่ไม่ต้องการรับความเสี่ยงกับกลุ่มผู้ที่สามารถรับความเสี่ยงได้ โดยผู้รับประกันจะนำเงินค่าเบี้ยที่ได้รับจากผู้ลงทุนไปให้กู้หรือลงทุนอื่นๆ ในระยะยาวเพื่อให้ได้ผลตอบแทนที่สูง
- 4) ตลาดเงินและตลาดอัตราแลกเปลี่ยน เป็นตัวกลางระหว่างสถาบันการเงินที่ต้องการระดมทุนหรือปรับฐานะความเสี่ยงทางการเงินในระยะสั้น ประกอบด้วย ตลาดซื้อคืน ภาคเอกชน ตลาดล่วงหน้า ตลาดสวอป เป็นต้น
- 5) ตลาดตราสารทางการเงินอื่นๆ ทำหน้าที่เป็นตัวกลางระหว่างผู้ออมเงินกับผู้ที่ต้องการเงินทุนหรือผู้ที่ต้องการป้องกันความเสี่ยง เช่น ตลาดตราสารอนุพันธ์
- 6) Non-Banks สถาบันเหล่านี้ไม่ได้ทำหน้าที่รับฝากเงินจากกลุ่มผู้ที่มีเงินออม แต่จะมีหน้าที่ปล่อยกู้ให้กับผู้ที่ต้องการเงินทุน เช่น สินเชื่อส่วนบุคคล บัตรเครดิต

3.2 รูปแบบการออม

อุสาคห์ แซ่มสุวรรณ (2544) ได้แบ่งรูปแบบการออมเงินออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ การออมเงินในรูปสินทรัพย์ถาวร ได้แก่ ที่ดิน อาคารและสิ่งก่อสร้างที่อยู่อาศัย ทรัพย์สินประเภทที่ใช้ทุนในการผลิต การเพิ่มขึ้นของสินค้าคงเหลือ และการซื้อโลหะมีค่าและอัญมณี ประเภทที่ 2 คือ การออมในรูปทรัพย์สินทางการเงินในระบบ ได้แก่ เงินสด เงินฝากสถาบันการเงิน การให้กู้ยืม เบี้ยประกันตามกรมธรรม์ประกันชีวิตและกองทุนเลี้ยงชีพของหน่วยงานต่างๆ รวมไปถึงการออมในรูปแบบสินทรัพย์ทางการเงินนอกระบบ ได้แก่ การเล่นแชร์ การให้กู้ยืมเป็นการส่วนตัวโดยไม่ทำสัญญากู้ยืม

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการแยกประเภทของการออมแตกต่างออกไป เนื่องจากเงินส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายของบุคคลไม่เพียงแต่สามารถเก็บออมเอาไว้ในรูปแบบของแบบเงินสดเพียงเท่านั้น การออมเงินยังสามารถแยกย่อยออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นการเก็บออมไว้ใน

สินทรัพย์ทางการเงินที่มีความเสี่ยงต่ำ อาจจะเนื่องมาจากการรับประกันการฝากเงินของรัฐบาล หรือองค์กรผู้รับฝาก ในที่นี้จะเรียนว่าเป็นการออมเงิน และส่วนที่ 2 แยกออกเป็นเก็บไว้ในรูปของสินทรัพย์ทางการเงินอื่นๆ ที่มีความเสี่ยงสูงกว่า ในแง่ของความเสี่ยงของผลตอบแทน ความเสี่ยงของตัวผู้ออกตราสาร ความเสี่ยงของการรับประกันเงินต้น ซึ่งจะเรียกว่าเป็นการลงทุนทางการเงิน ซึ่งสามารถอธิบายรายละเอียดได้ ดังนี้

3.2.1 การออมในรูปแบบของทรัพย์สินทางการเงินที่มีความเสี่ยงต่ำ เป็นการออมที่มีสภาพคล่องสูง เพราะเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย การออมในรูปแบบนี้ ได้แก่

3.2.1.1 การฝากออมทรัพย์ เป็นการออมเงินของคนส่วนใหญ่ในประเทศไทย สนับสนุนการออมของผู้ออมรายย่อยระยะสั้น มีการหมุนเวียนเงินใช้ในชีวิตประจำวัน ฝากประเภทนี้เป็นเงินฝากที่ไม่ได้กำหนดระยะเวลาในการฝาก จ่ายคืนเมื่อทวงถาม มีสภาพคล่องสูงมาก นั่นก็คือ จะฝากหรือถอนเมื่อใดก็ได้ จำนวนเท่าใดก็ได้ ไม่จำกัดจำนวนครั้ง และไม่จำกัดสาขาที่ถอนเงินสามารถฝากและถอนเงินได้ในวันและเวลาทำการที่ธนาคารกำหนด ทั้งวิธีการติดต่อธนาคารโดยตรง การใช้บัตร ATM หรือการใช้บริการผ่านคอมพิวเตอร์ โดยจะได้รับสมุดคู่มือฝากเป็นหลักฐานในการบันทึกรายการรับฝาก/ถอนเงิน/โอนเงิน และคำนวณดอกเบี้ยจากยอดเงินฝากให้เป็นรายวัน แสดงยอดดอกเบี้ยในสมุดคู่มือฝากปีละ 2 งวด คือ ทุกสิ้นเดือน มิ.ย. และ ธ.ค. ไม่เสียภาษีจากดอกเบี้ยที่ได้รับ แต่ถ้าหากได้รับดอกเบี้ยเกิน 20,000 บาท จึงจะคิดภาษี 15% ของดอกเบี้ยที่ได้รับ ซึ่งถือได้ว่าเป็นแหล่งเงินออมที่มีขนาดใหญ่และมีความคล่องตัวต่อผู้ฝาก

3.2.1.2 การฝากประจำ ธนาคารพาณิชย์จะกำหนดจำนวนเงินและระยะเวลาขั้นต่ำในการฝากและถอนเงิน โดยแบ่งระยะเวลาการฝากออกเป็นฝากประจำ 3 เดือน 6 เดือน 12 เดือน 24 เดือน หรือ 36 เดือน โดยแต่ละระยะเวลาก็จะได้ดอกเบี้ยที่สูงขึ้นไปตามลำดับ แต่ผู้ฝากเงินจะต้องเสียภาษี 15% จากดอกเบี้ยที่ได้ในแต่ละงวด โดยธนาคารจะหักไว้โดยอัตโนมัติ แต่หากผู้ฝากเงินไม่ได้ฝากไว้ตรงตามระยะเวลาที่กำหนด ผู้ฝากจะไม่ได้รับดอกเบี้ยตามเงื่อนไขที่ตกลงไว้ด้วยเช่นกัน

3.2.1.3 สหกรณ์ออมทรัพย์ เป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

ช่วยเหลือเกื้อกูลกันในกลุ่มสมาชิกผู้มีรายได้ประจำในแต่ละหน่วยงานเดียวกัน เช่น ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ วิธีการดำเนินการโดยการกำหนดเป็นข้อบังคับ โดยสมาชิกจะนำรายได้ที่เหลือฝากไว้กับสหกรณ์เป็นประจำสม่ำเสมอในลักษณะการถือหุ้นและการฝากเงินให้กับสหกรณ์ในจำนวนและระยะเวลาที่แน่นอน หรืออีกวิธีหนึ่งคือการทำสมาชิกออมโดยสมัครใจ โดยจะได้รับดอกเบี้ยสูงกว่าการฝากออมทรัพย์กับธนาคารพาณิชย์ อีกทั้งหากสมาชิกประสบปัญหาเดือดร้อนเกี่ยวกับการเงิน ก็ยังมีบริการให้เงินกู้ยืมแก่สมาชิกเพื่อนำไปใช้จ่ายในยามจำเป็น และเสียดอกเบี้ยในอัตราที่ต่ำกว่าสถาบันการเงินอื่น

3.2.1.4 สลากออมสิน หรือสลากออมทรัพย์ทวีสินของธนาคารเพื่อ

การเกษตรและสหกรณ์ เป็นการออมทรัพย์อีกรูปแบบหนึ่งของธนาคารเฉพาะกิจ โดยออกแบบการฝากเงินในรูปแบบของสลากที่ขายเป็นหน่วยตามราคาที่ตั้งไว้ ผู้ฝากเงินสามารถกำหนดจำนวนหน่วยที่ต้องการได้เอง โดยระยะเวลาการฝากจะอยู่ที่ 3 ปี และในแต่ละเดือนผู้ฝากเงินสามารถนำเลขหน้าสลากตรวจมาผลการออกรางวัลได้ และหากฝากครบตามระยะเวลาจะได้เงินต้นพร้อมอัตราผลตอบแทนตามที่กำหนดต่อหน่วยการซื้อ แต่หากผู้ฝากประสงค์จะขายคืนก่อนครบกำหนดจะได้รับเงินต้นครบตามจำนวนแต่ผลตอบแทนที่ได้รับจะไม่เต็มจำนวน

3.2.2 การออมในรูปแบบของทรัพย์สินทางการเงินหรือทรัพย์สินถาวรที่มีความเสี่ยงสูง

3.2.2.1 พันธบัตรออมทรัพย์ เป็นตราสารที่รัฐบาลโดยกระทรวงการคลัง หรือ

ธนาคารแห่งประเทศไทย โดยรัฐบาลจะออกพันธบัตรรัฐบาลเพื่อกู้ยืมเงินจากประชาชนและผู้ซื้อพันธบัตรจะมีฐานะเป็นเจ้าของรัฐบาลตามกฎหมาย พันธบัตรจะให้ผลตอบแทนในรูปแบบของ "อัตราดอกเบี้ย" (Coupon Rate) ซึ่งรัฐบาลจะเป็นผู้กำหนดว่าจะจ่ายดอกเบี้ยเป็นรายงวด หรือจ่ายดอกเบี้ยพร้อมเงินต้นให้แก่ผู้ถือเมื่อครบกำหนด และจะต้องมีภาระภาษีของผู้ซื้อพันธบัตรรัฐบาล โดยที่บุคคลธรรมดาผู้ถือพันธบัตรจะต้องเสียภาษีหัก ณ ที่จ่าย 15% ของดอกเบี้ยที่ได้รับในแต่ละงวด นอกจากนี้ พันธบัตรยังระบุระยะเวลาหรืออายุ (Maturity) เอาไว้แน่นอน พันธบัตรรัฐบาลของประเทศไทยที่ออกจำหน่ายในปัจจุบัน สามารถแบ่งได้ ดังนี้

- 1) แบ่งตามลักษณะการถือไว้ครอบครอง มี 3 ชนิด

- พันธบัตรชนิดจ่ายเงินให้แก่ผู้ถือ ใครเป็นผู้ถือพันธบัตรหรือบัตรดอกเบี้ยก็จะจ่ายเงินให้แก่ผู้นั้น พันธบัตรชนิดนี้จะมีบัตรดอกเบี้ยเป็นคู่มือติดกับตัวพันธบัตรและโอนกรรมสิทธิ์กันได้โดยการส่งมอบ
- พันธบัตรชนิดจดบัญชี เจ้าของกรรมสิทธิ์ไม่มีพันธบัตรไว้ครอบครอง แต่จะฝากไว้กับนายทะเบียนซึ่งออกไปรับให้แก่ผู้ขอจดบัญชีมีการจ่ายดอกเบี้ยตามจดบัญชีแจ้งความจำนงไว้ คือ สั่งจ่ายเป็นเช็คหรือนำเข้าบัญชีเงินฝากที่ธนาคาร การโอนกรรมสิทธิ์ต้องทำเป็นหนังสือแจ้งต่อนายทะเบียน
- พันธบัตรชนิดจดทะเบียน เป็นพันธบัตรชนิดจ่ายเงินให้แก่ผู้มีชื่อในพันธบัตรโดยไม่มีบัตรดอกเบี้ยและต้องจดทะเบียนกรรมสิทธิ์ไว้ที่นายทะเบียน

2) แบ่งพันธบัตรตามลักษณะรายได้ มี 2 ชนิด

- พันธบัตรชนิดจ่ายดอกเบี้ยประจำ เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการรายได้ประจำจากดอกเบี้ย พันธบัตรซึ่งจ่ายเป็นงวดประจำทุก 6 เดือน จนครบอายุของพันธบัตร
- พันธบัตรชนิดดอกเบี้ยทบต้น เหมาะแก่ผู้ลงทุนที่ไม่ต้องการดอกเบี้ยไว้ใช้จ่ายประจำงวดแต่ต้องการสะสมเงินให้เพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ เมื่อพันธบัตรครบกำหนดไถ่ถอนจะมีราคาเพิ่มขึ้นจากราคาที่ซื้อไว้

3.2.2.2 การทำประกันชีวิต ในประเทศไทยมีบริษัทที่เป็นตัวแทนประกันชีวิตรวมทั้งหมด 24 บริษัท ซึ่งรูปแบบของประกันชีวิตจะมีอยู่ 4 รูปแบบ คือ

- การประกันชีวิตแบบชั่วระยะเวลา เป็นการคุ้มครองผู้เอาประกันภัยตามระยะเวลาในสัญญา ให้ความคุ้มครองเฉพาะการเสียชีวิต หากผู้เอาประกันอยู่จนครบอายุสัญญา ก็จะได้เงินคืน จึงมีค่าเบี้ยประกันถูกที่สุด
- การประกันชีวิตแบบตลอดชีพ เป็นประกันที่ให้ความคุ้มครองการเสียชีวิตตั้งแต่เริ่มสัญญาจะถึงอายุ 99 ปี โดยผู้รับประโยชน์จะได้รับเงินเอาประกันภัยเมื่อผู้เอาประกันเสียชีวิต เหมาะกับผู้ที่มียาได้น้อยหรือปานกลาง เพราะอัตราเบี้ยประกันไม่สูงมากนัก
- การประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ เป็นการให้ความคุ้มครองผู้เอาประกันตามช่วงเวลาและจ่ายเงินเอาประกันให้แก่ผู้เอาประกันเมื่ออยู่จนครบอายุสัญญา หรือจ่ายให้แก่ผู้รับผลประโยชน์

เมื่อผู้เอาประกันเสียชีวิตภายในระยะเวลาเอาประกัน โดยในแต่ละปีผู้เอาประกันจะได้รับเงินคืนรายปีและได้รับความคุ้มครองควบคู่กันไป และเมื่อครบอายุสัญญาจะได้รับเงินคืนอีกหนึ่งจำนวนเหมาะกับผู้ที่มิวายได้สูงและต้องการเก็บออมระยะยาว

- ประกันชีวิตแบบเงินได้รายปี เป็นการประกันชีวิตที่จ่ายเงินจำนวนที่เท่ากันทุกเดือนให้ผู้เอาประกันภายหลังเกษียณ หรือเมื่อ อายุครบ 55 หรือ 60 ปี ตามที่เงื่อนไขกรมธรรม์กำหนด ระยะเวลาของการเอาประกันภัยขึ้นอยู่กับความต้องการของผู้เอาประกัน เหมาะสำหรับผู้ที่ต้องการรายได้หลังเกษียณและยามชรา จึงมีอัตราเบี้ยประกันสูง เพราะความเสี่ยงสูง

3.2.2.3 กองทุนรวม จัดตั้งขึ้นโดยบริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม เป็นโครงการลงทุนที่ระดมเงินออมจากผู้ที่ต้องการออมเงินโดยทั่วไป แล้วนำเงินของผู้ที่หน่วยลงทุนหลายๆ รายมารวมกันนำไปจัดตั้งเป็นกองทุน บริหารกองทุนโดยมืออาชีพในการจัดการลงทุน แล้วนำเงินกองดังกล่าวไปลงทุนในตลาดเงินหรือตลาดทุน ตามแต่นโยบายของกองทุน

ในอีกแง่มุมหนึ่ง กองทุนรวมเสมือนเป็นเครื่องมือในการลงทุนสำหรับผู้ลงทุน ที่ช่วยลดข้อจำกัดด้านทุนทรัพย์ ข้อมูล ประสิทธิภาพ ความชำนาญ และเวลาในการติดตามการลงทุน โดยในตัวของกองทุนรวมจะได้รับดอกเบี้ย/เงินปันผล/ส่วนต่างจากการขายตราสารทางการเงิน จาก ตลาดการเงิน ส่วนผู้ลงทุนจะได้รับเงินปันผล/ส่วนต่างจากการไถ่ถอน และกองทุนรวมไม่ใช่หน่วยภาษี รายได้ของกองทุนรวมจึงไม่เสียภาษีเงินได้ กองทุนรวมจึงสามารถถ่ายทอดผลประโยชน์ให้ผู้ถือหน่วยลงทุนได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย กองทุนรวมจะนำผลตอบแทนที่ได้มาเฉลี่ยกลับคืนให้แก่ผู้ถือหน่วยลงทุนตามสัดส่วนการลงทุนในกองทุนรวม โดยกำไรที่ได้จากการขายคืนหน่วยลงทุนไม่ต้องนำไปคำนวณภาษี แต่หากได้เงินปันผลจะต้องนำไปคำนวณภาษี 10% ของเงินปันผลที่ได้ แต่การออมเงินประเภทนี้ถือเป็นการลงทุน และยังมีความเสี่ยงในการลงทุนด้วย

3.2.2.4 กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ (กบข.) เป็นนิติบุคคลและเป็นกองทุนประเภทหนึ่งที่รัฐได้ส่งเสริมให้จัดตั้งขึ้นเพื่อข้าราชการ จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายเฉพาะ ตามพระราชบัญญัติกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ พ.ศ.2539 สมาชิกกองทุนจะต้องมีสถานะเป็นข้าราชการเท่านั้น มีวัตถุประสงค์หลักคือ ต้องการให้กองทุนเป็นแหล่งระดมเงินออมระยะยาวแบบผูกพัน (Contractual Saving) สนับสนุนให้ข้าราชการออมเงินเพื่อไว้ใช้ในการยังชีพหลัง

เกษียณอายุ และมุ่งหวังให้เป็นกองทุนที่มีบทบาทสำคัญในการระดมเงินออมเพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพทางการเงินและเศรษฐกิจของประเทศ ปัจจุบันกองทุน กบข. ได้จัดสวัสดิการในรูปแบบต่าง ๆ เช่น บัตรสมาชิก ประกันชีวิต อสังหาริมทรัพย์ ทิพย์ประกันภัย และโครงการบ้าน ธอส. กบข. โดยสมาชิกจะจ่ายเงินเข้ากองทุนร้อยละ 3 ต่อเดือน และรัฐจะจ่ายสมทบเข้ากองทุนให้ในจำนวนที่เท่ากันทุกเดือน

3.2.2.5 กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ (Provident Fund) จัดตั้งขึ้นโดยกระทรวงการคลัง ตามพระราชบัญญัติกองทุนสำรองเลี้ยงชีพ พ.ศ.2530 เป็นกองทุนที่ทั้งนายจ้างและลูกจ้างสมัครใจร่วมกันจัดตั้งขึ้นมา เพื่อเป็นหลักประกันแก่ลูกจ้างเมื่อยามลูกจ้างเกษียณหรือออกจากงาน จึงถือเป็นแหล่งเงินออมที่สำคัญในยามชราภาพ และถือเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่งที่นายจ้างให้แก่ลูกจ้าง เพื่อเป็นแรงจูงใจให้ลูกจ้างทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและทำงานกับนายจ้างเป็นระยะเวลานานขึ้น ซึ่งกองทุนประกอบไปด้วยเงินที่ลูกจ้างจ่ายเข้าสมทบกองทุนและเงินที่นายจ้างจ่ายสมทบไม่น้อยกว่าลูกจ้าง เพื่อเป็นหลักประกันกรณีออกจากงาน ลาออกจากกองทุน หรือเสียชีวิต และกองทุนสำรองเลี้ยงชีพเป็นนิติบุคคลที่ได้รับการยกเว้นภาษีทุกประเภททำให้ผลตอบแทน⁴ทุกประเภทที่กองทุนได้รับไม่ต้องนำไปเสียภาษี ผลตอบแทนทั้งหมดที่กองทุนสะสมไว้จะเป็นประโยชน์ให้กับสมาชิกเมื่อพ้นสภาพ และลูกจ้างสามารถนำเงินสะสมไปหักลดหย่อนภาษีเงินได้ประจำปี แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกคือจำนวนเท่าที่จ่ายสะสมจริงแต่ไม่เกิน 10,000 บาท ถือเป็นค่าลดหย่อนภาษี ส่วนที่สองคือส่วนที่เกินจากส่วนแรกตามจริงแต่ไม่เกิน 290,000 บาท เป็นส่วนที่ยกเว้นภาษีเงินได้

3.2.2.6 กองทุนรวมเพื่อการเลี้ยงชีพ (Retirement Mutual Fund : RMF) เป็นกองทุนรวมที่สร้างขึ้นมาเพื่อระดมทุนจากกลุ่มผู้ลงทุนที่มีวัตถุประสงค์เฉพาะคือ ต้องการออมเงิน

⁴ การลงทุน ได้แก่ หุ้นสามัญได้กำไรส่วนเกินทุน/เงินปันผล, พันธบัตร/หุ้นกู้ได้ดอกเบี้ย/กำไรส่วนเกินทุน, ตัวแลกเปลี่ยนได้ส่วนลดรับ/ดอกเบี้ย, บัตรเงินฝาก/เงินฝาก/ตั๋วสัญญาใช้เงินได้ดอกเบี้ยเช่นเดียวกัน อีกทั้งยังมีสวัสดิการให้กับสมาชิก เช่น สิ้นเชื่อเพื่อการศึกษาคูณโครงการประกันชีวิตเปี่ยมสุข โครงการบ้านธอส.-กบข.เพื่อที่อยู่อาศัยข้าราชการ เป็นต้น.

และลงทุนเพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายหลังเกษียณอายุการทำงาน ประโยชน์หลักของกองทุนนี้ คือ เนื่องจากรัฐบาลได้เล็งเห็นถึงความสำคัญต่อการออมเพื่อการเกษียณอายุจึงสนับสนุนด้วยการให้สิทธิพิเศษทางภาษี โดยผู้ลงทุนสามารถนำเงินลงทุนใน RMF มาหักออกจากเงินได้หลังหักค่าใช้จ่ายในปีนั้น คือ เงินที่นำมาซื้อหน่วยลงทุน RMF ในแต่ละปี ด้รับยกเว้น ไม่ต้องนำไปนับเป็นเงินได้เพื่อเสียภาษี ทั้งนี้การลงทุนใน RMF เริ่มได้ตั้งแต่ 3% ของรายได้ หรือ 5,000 บาท ต่อปี แต่ไม่เกิน 15% ของรายได้และเมื่อรวมกับเงินสะสมเข้ากองทุนสำรองเลี้ยงชีพ หรือ กบข. แล้วไม่เกิน 500,000 บาท ในแต่ละปีภาษี ซึ่งมีผลทำให้ฐานเงินได้สุทธิสำหรับการคำนวณภาษีลดลง และส่งผลให้ผู้ลงทุนเสียภาษีน้อยลงกรณีผู้ลงทุนมีฐานรายได้สูง ผู้ลงทุนต้องซื้อหน่วยลงทุน RMF ไม่น้อยกว่าปีละ 1 ครั้ง และจะเว้นการซื้อได้ไม่เกิน 1 ปี ติดต่อกัน สามารถไถ่ถอนจาก RMF เมื่อปฏิบัติตามเงื่อนไข และมีอายุไม่น้อยกว่า 55 ปี และลงทุนมาไม่น้อยกว่า 5 ปี ด้รับการยกเว้นไม่เสียภาษีทั้งจำนวน และเงินไถ่ถอนจาก RMF เนื่องจากทุพพลภาพหรือเสียชีวิต ด้รับการยกเว้นไม่เสียภาษีทั้งจำนวน นอกจากสิทธิพิเศษทางภาษีแล้ว RMF ยังช่วยให้วางแผนชีวิตหลังเกษียณได้เป็นอย่างดี คือ ยังสามารถมีชีวิตที่อยู่ในระดับใกล้เคียงกับตอนก่อนเกษียณอายุการทำงาน จะช่วยให้เกิดการเก็บออมเป็นเงินก้อนไว้ใช้หลังพ้นวัยทำงาน และไม่มีภาระจ่ายเงินปันผลในกองทุน RMF เนื่องจากต้องการให้สะสมผลประโยชน์ไว้ใช้หลังเกษียณ

3.2.2.7 กองทุนรวมหุ้นระยะยาว(Long Term Equity Fund : LTF) เป็นกองทุนรวมแบบพิเศษที่ให้สิทธิผู้ลงทุนนำเงินลงทุนในแต่ละปีมาใช้ลดหย่อนภาษี LTF มีที่มาจากแผนพัฒนาตลาดทุนไทยที่มีเป้าหมายเพิ่มจำนวนผู้ลงทุนสถาบันในประเทศ เพราะเชื่อว่าหากต้องการให้ตลาดหุ้นของไทยมีเสถียรภาพมากขึ้นจำเป็นต้องมีสัดส่วนผู้ลงทุนสถาบันในประเทศที่มีคุณภาพ (ที่เรียกกันโดยทั่วไปว่ากองทุนรวม) มากกว่าปัจจุบัน จึงจะทำให้ดัชนีตลาดหลักทรัพย์ไทยไม่ผันผวนตามแรงซื้อขายของนักลงทุนต่างประเทศและนักลงทุนรายย่อยมากเกินไป และทำให้เกิดเสถียรภาพในระบบตลาดทุนไทยในที่สุด ด้วยเหตุนี้มติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 27 เมษายน 2547 จึงกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนรวมหุ้นระยะยาวขึ้น โดยให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่ผู้ลงทุนเพื่อจูงใจให้เกิดการลงทุนในกองทุน LTF เงินลงทุนใน LTF สามารถนำไปหักลดหย่อนภาษีได้สูงสุด 15% ของรายได้ในแต่ละปีแต่ต้องไม่เกิน 500,000 บาท ซื้อปีไหนก็ใช้ลดหย่อนภาษีของปีนั้น ขึ้นอยู่กับฐานภาษีของแต่ละคน กองทุนรวมหุ้นระยะยาวนี้สามารถแบ่งประเภทได้โดยมีหลักการแบ่งได้ดังนี้

1) แบ่งตามสัดส่วนการลงทุน วิธีนี้แบ่งได้ 3 กลุ่ม

- LTF ที่ลงทุนในหุ้นเต็มรูปแบบกองทุนหุ้น กลุ่มนี้ผู้จัดการกองทุนจะบริหารกองทุน LTF ของตน เหมือนกับกองทุนหุ้นและลงทุนเต็มทีในหุ้นเพื่อสร้างผลตอบแทนให้กับผู้ลงทุนมากที่สุดภายใต้ความเสี่ยงที่ยอมรับได้
- LTF ที่ลงทุนในหุ้นบางส่วนและกำหนดสัดส่วนไว้ชัดเจน กองทุน LTF ในกลุ่มนี้จะมีความเสี่ยงน้อยกว่ากลุ่มแรก เพราะเงินที่มีจะถูกนำไปลงทุนในหุ้นเพียงบางส่วนและบอกให้ผู้ลงทุนรู้ว่า จะลงทุนกี่เปอร์เซ็นต์ เช่น ลงทุนในหุ้นเพียง 70% อีก 30% ลงทุนในตราสารหนี้ ทำให้มีความผันผวนน้อยกว่า ทั้งขาขึ้นและขาลง เหมาะสำหรับผู้ต้องการลงทุนในระดับความเสี่ยงที่ต่ำกว่ากองทุนหุ้นทั่วไปแต่ ยอมรับโอกาสที่จะได้ผลตอบแทนน้อยลงได้
- LTF ที่ลงทุนในหุ้นเพียงบางส่วนแต่ไม่กำหนดสัดส่วนที่ชัดเจน LTF กลุ่มนี้จะคล้ายกับกลุ่มที่ 2 คือเงินที่มีในกองทุนจะลงทุนในหุ้นเพียงบางส่วนแต่ไม่กำหนดชัดเจนว่าเท่าไร LTF มีความเสี่ยงน้อยกว่ากลุ่มแรก กลุ่มนี้จะมีเป้าหมายในการดูแลรักษาเงินต้นของผู้ลงทุนไม่ให้ขาดทุนมากกว่า มุ่งหาผลตอบแทน เหมาะสำหรับผู้ลงทุนที่ต้องการให้เงินต้นไม่ขาดทุนมากกว่าเน้นเรื่องผลตอบแทน

2) แบ่งตามนโยบายการจ่ายปันผล วิธีนี้แบ่งได้ 2 กลุ่ม

- LTF ที่มีนโยบายการจ่ายปันผล กลุ่มนี้เหมาะสำหรับผู้ที่ยากได้เงินกำไรคืนบ้างระหว่างการลงทุน แต่เงินปันผลที่ได้จะต้องเสียภาษี
- LTF ที่ไม่มีนโยบายจ่ายปันผล กลุ่มนี้เหมาะสำหรับผู้ไม่ต้องการเสียผลประโยชน์จากภาษีเงินปันผล โดยยอมที่จะไม่รับผลตอบแทนคืนระหว่างลงทุน

3) แบ่งตามนโยบายการลงทุน วิธีนี้แบ่งได้ 2 กลุ่ม

- LTF ที่บริหารเชิงรุก ผู้จัดการกองทุนจะเน้นบริหารให้ได้ผลตอบแทนเต็มที่ มีเป้าหมายในการสร้างผลตอบแทนให้สูงที่สุด ภายใต้ความเสี่ยงที่ประเมินแล้วยอมรับได้ เหมาะสำหรับผู้ต้องการลงทุนในหุ้นที่เชื่อในความสามารถการคัดเลือกหุ้นของผู้จัดการกองทุน
- LTF ที่บริหารเชิงรับ หรือ LTF ที่เป็นกองทุนรวมดัชนี ผู้จัดการกองทุนจะบริหาร LTF ให้ได้ผลตอบแทนขึ้นลงตามการขึ้นลงของดัชนีอ้างอิง เหมาะสำหรับผู้ลงทุนที่เชื่อว่าผลตอบแทนของดัชนีอ้างอิงจะเพิ่มขึ้นในระยะเวลาที่ลงทุน โดยไม่ต้องการเสี่ยงกับการบริหารและการเลือกหุ้นของผู้จัดการกองทุน

4) แบ่งตามนโยบายการเลือกหุ้นลงทุน

วิธีนี้ทำให้แบ่ง LTF ได้หลากหลายขึ้นกับว่ากองทุนมีแนวทางการเลือกหุ้นลงทุนอย่างไร บางกองทุนไม่กำหนดลักษณะของหุ้นที่จะลงทุนแน่นอนและปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ บางกองทุนกำหนดไว้เลยว่าจะเน้นลงทุนในหุ้นบริษัทขนาดใหญ่มี Market Cap. สูงหรือขนาดเล็ก เลือกลงทุนเฉพาะหุ้นในกลุ่ม SET50 หรือบางกองทุนเลือกหุ้นลงทุนไม่เกิน 10 ตัว เป็นต้น ซึ่งกองทุนไหนจะเหมาะกับใครก็ขึ้นกับความชอบของผู้ลงทุนแต่ละคน

3.2.2.8 ตลาดหลักทรัพย์ เป็นการซื้อขายหลักทรัพย์อันได้แก่ หุ้นสามัญ ใบสำคัญแสดงสิทธิ (warrant) ตราสารอนุพันธ์ (Derivatives) เช่น การซื้อขายล่วงหน้า (Future) ตราสารสิทธิที่จะซื้อและสิทธิที่จะขาย (Options) โดยทำการซื้อขายผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย (บริษัทขนาดใหญ่ ทุนชำระ 300 ล้านบาทขึ้นไป) หรือทำการซื้อขายผ่านตลาดเอ็ม เอ ไอ (บริษัทขนาดเล็ก ทุนชำระแล้ว 20 – 300 ล้านบาท) ในการซื้อขายสามารถดำเนินการซื้อขายได้ด้วยตนเองจากระบบอินเทอร์เน็ต หรือทำการซื้อขายผ่านเจ้าหน้าที่การตลาดผู้เป็นตัวแทนของบริษัทหลักทรัพย์ต่างๆ ที่เราได้เปิดบัญชีซื้อขายหลักทรัพย์ไว้ ในการซื้อขายจะต้องมีการเสียค่าธรรมเนียมการซื้อขาย 0.25% ของยอดเงินที่ทำการซื้อขายผ่านเจ้าหน้าที่การตลาด และ 0.20% ของยอดเงินที่ทำการซื้อขายผ่านระบบอินเทอร์เน็ตด้วยตนเอง ผลตอบแทนจากการซื้อขายหุ้นสามัญคือ เงินปันผลและเงินส่วนต่างจากราคาซื้อขาย ส่วนภาวะภาษีที่ได้จากเงินปันผลจะต้องหักภาษี ณ ที่จ่าย 10% ของเงินปันผลที่ได้รับทั้งหมด และส่วนต่างของราคาซื้อขายได้กำไรจะไม่ต้องนำไปคำนวณภาษี

3.2.2.9 การออมในรูปแบบของทรัพย์สินถาวร เป็นการนำรายได้ที่เหลือจากการบริโภคไปใช้จ่ายในการซื้อสินทรัพย์ถาวรมาถือไว้ในครอบครอง เช่น การถือครองที่ดิน อสังหาริมทรัพย์สิ่งก่อสร้าง ได้แก่ บ้าน คอนโด หรืออาคาร ทองคำหรือ อัญมณี การถือทรัพย์สินประเภทนี้เพื่อป้องกันความเสี่ยง หรือเพื่อหนีอัตราเงินเฟ้อ ในกรณีที่อัตราเงินเฟ้อสูงกว่าอัตราดอกเบี้ย แต่การถือครองทรัพย์สินประเภทนี้จะมีสภาพคล่องต่ำ เนื่องจากหากมีความจำเป็นต้องการใช้เงินสด อาจขายออกเพื่อแลกเป็นเงินสดได้ช้า

จากการศึกษาข้อมูลของการออมเงินและการลงทุนทางการเงินแต่ละประเภท จะทำให้ทราบได้ว่าทั้งการออมเงินและการลงทุนทางการเงินแต่ละประเภทมีข้อได้เปรียบที่แตกต่างกัน

ออกไป ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของผลตอบแทน อัตราภาษีที่ต้องชำระ และสิทธิประโยชน์ทางภาษีที่ได้รับจากการออมเงินและลงทุนทางการเงิน ดังแสดงไว้ในตาราง ที่ 3.1

ตารางที่ 3.1

ภาษีและสิทธิประโยชน์ทางภาษี

รูปแบบ	ผลตอบแทน	ภาษี	สิทธิประโยชน์ทางภาษี
ฝากออมทรัพย์	ดอกเบี้ย	ดอกเบี้ยเกิน 20,000 บาท เสียภาษี 15%ของดอกเบี้ย	-
ฝากประจำ	ดอกเบี้ย	15%ของดอกเบี้ย	-
สลากออมสิน/รทส.	ดอกเบี้ย / รางวัล	ยกเว้นภาษี	-
ประกันชีวิต	ปันผล/เงินชดเชยตามทุน ประกัน	ไม่มีภาษี	เบี้ยประกันไม่เกิน 100,000 บาท ลดหย่อน ภาษีได้
สหกรณ์ออมทรัพย์	ดอกเบี้ย / เงินปันผล	ไม่มีภาษี	-
กบข.	ส่วนต่างราคา	-	ลดหย่อนได้เต็มจำนวนไม่เกิน 500,000บาท
กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ	ส่วนต่างราคา	ยกเว้นภาษี	รายการลดหย่อนไม่เกิน 10,000บาท หักรายได้พึงประเมินส่วนที่เกิน 10,000บาท
กองทุนรวม	ปันผล/ดอกเบี้ย/ส่วนต่าง ราคา	ยกเว้นภาษี	-
LTF/RMF	ปันผล/ส่วนต่างราคา	ยกเว้นภาษี	ลดหย่อนได้เต็มจำนวน แต่ไม่เกิน 500,000 บาท
อสังหาริมทรัพย์	ส่วนต่างราคา	3.3%ของรายรับก่อนหัก รายจ่าย	-
หุ้น	เงินปันผล ส่วนต่างราคา	ภาษีหัก ณ ที่จ่าย 10% ไม่เสียภาษี	-
พันธบัตรออมทรัพย์	ดอกเบี้ย	15 %ของดอกเบี้ย	-
ทองคำ	ส่วนต่างราคา	-	-

ที่มา : จากการสรุปของผู้วิจัยที่ได้จากการศึกษา